

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר דב זופניק שליט"א

ברכות כו. - בענין גדרי התפילה

1. בית אלוקים למבי"ט שער התפילה פרק ארבעה עשר, וז"ל, "יקרה בענין התפלה ספק, והוא בהיות התפלה על דבר צורך, כמו שהושם בגדרה בקשה מהאל דבר צורך שאינו ברשותו, א"כ למה מונע האל יתברך מהאדם דבר הצריך לו, כיון שבראו למה הוצרך להתפלל על צרכו."

2. ברכות ל:, וז"ל, "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים אפי' המלך שואל בשלומו לא ישיבנו ואפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק:"

3. רבינו יונה על מסכת ברכות דף כא. בדפי הרי"ף, וז"ל, "כדי שיכוונו לבם למקום. י"מ כדי שיפנו טרדת המחשבות ויכוונו באמירת התפלה ואין זה נראה למורי הרב נר"ו דא"כ לא היה לו לומר למקום אלא לתפלתם דהא חזינן לקמן כשהזכיר כונה לענין אמירת התפלה לא אמר למקום אלא המתפלל צריך שיכוין את לבו, סימן לדבר תכין לבם תקשיב אזנך, אלא ודאי כך הוא הפי' כדי שיכוונו שיהיה לבם שלם בעבודת המקום ויבטלו מלבם תענוגי העולם הזה והנאותיהם כי כשיטהרו לבם מהבלי העולם הזה ויהיה כוונתם ברוממות השם תהיה תפלתם רצויה ומקובלת לפני המקום ועל כוונה זו נאמר תכין לבם תקשיב אזנך, ומה שאמר תכין לבם מפני שכוונת טהרת הלב מעבירות ומתענוגי העוה"ז צריכה סיוע מהמקום כענין שנאמר ותוכן לבות ה' וכתיב והכן לבבם אליך ועל זה אמר תסייע אותם ותכין לבם שיהיה טהור כדי שתקשיב תפלתם, תדע שכן הוא עיקר פירוש הדבר מדאמרינן לקמן סימן לדבר תכין לבם תקשיב אזנך ולמה אמר סימן והלא ראיה ברורה הוי אלא מפני שעיקר הפסוק לא בא על כוונת אמירת התפלה אלא על כוונת טהרת הלב כשהזכיר אותו לשם כוונת אמירת התפלה אמר סימן לדבר:"

4. ברכות יד:, וז"ל, "ואמר רבי יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלמה."

5. צדקת הצדיק אות ו', וז"ל, "קבלת עול מלכות שמים שלימה אמרו (ברכות ט"ו). נפנה פירוש מכל גילולי תאוות עולם הזה המותרות אשר לא לשם שמים. ונטול ידיו שמעתי שזה רמיזת רחיצת ידים על סילוק נגיעות. ויש לומר עוד רומז על הרחיצה ממה שכבר נתלכלכו כלי המעשה מאותם הטינופות ירחצם במי הדעת וטהר. ומניח תפילין כמו שכתב ביערות דבש שהוא חותם שם שמים שנושא עליו כמו עבד שנושא הנשקא מאדונו לאות שהוא אדונו. ועל ידו לאות לעצמו ועל הראש לאות לכל עמי הארץ כי שמא דמרא עליה. וקורא קריאת שמע קבלת עול מלכות שמים ועול תורה ומצוות ומתפלל [גם זה מכלל מלכות שמים כמו שכתבו תוספות שם י"ד ע"ב (בדיבור המתחיל ומנח)] כי קריאת שמע אינו לנוכח השם יתברך מה שאין כן תפילה כדפירש רש"י (ברכות כ"ה ריש ע"א) ושלמות המלכות שמים שיהיה לנוכח השם יתברך. ואחר כל ההכנות אלו אז מתפלל:"

6. ברכות לב:, וז"ל, "א"ר חנין א"ר חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממשה רבינו שנאי ואתפלל אל ה' וכתיב בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא איני והא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאי תוחלת ממושכה מחלה לב מאי תקנתיה יעסוק בתורה

שנאי ועץ חיים תאווה באה ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה לא קשיא הא דמאריך ומעיין בה הא דמאריך ולא מעיין בה א"ר חמא בר' חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה':"

ורש"י שם, וז"ל, "ומעיין בה. מצפה שתעשה בקשתו על ידי הארכתו סוף שאינה נעשית ונמצאת תוחלת ממושכת חנם והיא כאב לב כשאדם מצפה ואין תאותו באה:"

ותוס' שם ד"ה כל המאריך, וז"ל, "כל המאריך בתפלתו ומעיין בה. פירוש שמצפה שתבא בקשתו לפי שכוון בתפלתו. תימה דהכא משמע דעיון תפלה לאו מעליותא הוא וכן משמע פ' הרואה (לקמן נה.) ג' דברים מזכירין עונותיו של אדם וקאמר עיון תפלה. ולא כן משמע בפ' מפנין (שבת קכז.) דקאמר אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז וקא חשיב עיון תפלה אלמא מעליותא הוא וכן משמע בגט פשוט (ב"ב קסד:) דקאמר משלשה דברים אין אדם ניצול בכל יום וקאמר עיון תפלה פירוש שאין אדם מעיין בה אם כן משמע שהוא טוב וי"ל דתרי עיון תפלה יש עיון תפלה דהכא המצפה שתבא בקשתו ועיון תפלה דהתם שמכוין את לבו לתפלה:"

7. ברכות לא:, וז"ל, "וחנה היא מדברת על לבה אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא על עסקי לבה אמרה לפניו רבונו של עולם כל מה שבראת באשה לא בראת דבר אחד לבטלה עינים לראות ואזנים לשמוע חוטם להריח פה לדבר ידיים לעשות בהם מלאכה רגלים להלך בהן דדים להניק בהן דדים הללו שנתת על לבי למה לא להניק בהן תן לי בן ואניק בהן:"